

وضعیت بازار جهانی نفت در سالی که گذشت با رویکردی بر سال ۲۰۰۹

طلای سیاه زیر ابر رکود

آرمان تهرانی

خواهند داشت، بهای این کالا رو به افزایش خواهد گذاشت. البته متغیرهای غیرقابل پیش بینی می توانند همه این فرضیات را بر هم بزنند. به کار گرفته شدن فناوری های تازه در کشف و بهره برداری منابع، ابداع روش های جدید برای صرفه جویی در مصرف انرژی، زایش انرژی های جان شسین و غیره، همه و همه می توانند محاسبات کنونی را تغییر داده و سناریوهای تازه ای را رقم بزنند.

آگاهان اقتصادی، سناریوهای مختلفی را برای آینده اقتصاد جهانی پیش بینی میکنند. گروهی بر این باور اند که بزودی شاهد بهبود وضع اقتصادی خواهیم بود. گروه دوم اعتقاد دارند که از اواسط سال ۲۰۰۹ اقتصاد جهان آهنگ رشد شتابان گذشته را به طور موقت باز یافته و سپس در سال ۲۰۱۰ شرایط رکودی برای مدتی کوتاه بر جهان حاکم می گردید. آنها اعتقاد دارند که در نهایت از سال ۲۰۱۱ شرایط یک رشد اقتصادی ملایم، ولیکن پایدار میسر خواهد شد. و بالاخره گروه سوم نیز اعتقاد دارند که رکود اقتصادی تا یک زمان غیر قابل پیش بینی ادامه خواهد داشت. در فضای تردید برانگیز کنونی، هر سه این سناریوها امکان پذیر می باشند. صندوق بین المللی پول و بانک جهانی پیش بینی های خود را همواره مورد بررسی و تغییر قرار میدهند، و به نظر آنها هیچیک از این سناریوها رانمی توان از نظر دور داشت.

بحران مالی جهان و بازار نفت:

به عقیده کارشناسان، تداوم بحران در بازارهای

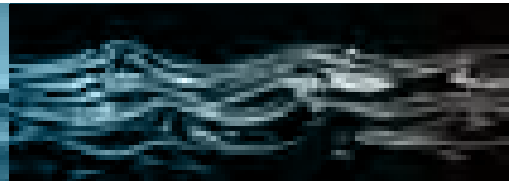
یک کارتل تاثیر گذار بر بازار جهانی نفت، نباید نادیده گرفت. فلسفه وجودی این کارتل آن است که در صورت کاهش تقاضا و خطر فروریزی بهای نفت، سقف تولید اعضای خود را پایین بیاورد و با کاهش عرضه، راه را بر سقوط بازار نفت ببندد.

حال و در شرایط کنونی که بحران از بخش مالی به «اقتصاد واقعی» سرایت کرده، چشم انداز اقتصادهای آمریکا، اروپا و ژاپن، دست کم تا نیمه سال ۲۰۰۹ میلادی تیره به نظر می رسد و پیش بینی های سازمان های بین المللی به ویژه صندوق بین المللی پول، نیز از رکود و حتی رشد منفی در بعضی از کشورهای عضو «گروه هفت» خبر می دهد. در اقتصادهای نوظهور به ویژه چین و هند، بنا به همان پیش بینی ها، رشد اقتصادی از میانگین چند سال گذشته کمتر است، هر چند که همچنان در سطوح نسبتا بالایی ادامه خواهد یافت. در مجموع، اگر تنها تقاضای نفت را در رابطه با فعالیت اقتصادی در سراسر جهان در نظر بگیریم، بهای این کالا همچون دیگر مواد اولیه طی ماه های آینده در وضعیت چندان درخشانی نخواهد بود. با این حال در دراز مدت، عواملی چند زمینه اوج گیری دوباره بهای نفت را فراهم می آورند. شماری از بررسی های علمی نشان می دهند که تولید نفت جهان، تا سال ۲۰۲۰ میلادی در سطح ۹۵ تا ۱۰۰ میلیون بشکه در روز در جا خواهد زد و امکان افزایش بیشتر آن وجود ندارد.

در شرایطی که قدرت های تازه ای در عرصه اقتصاد ظهور خواهند کرد و به نفت بیشتری نیاز

سقوط شدید بهای نفت در مدت زمانی کوتاه یکی از پیامدهای بحران مالی پدیده ای است که در اوایل ماه های سال ۲۰۰۷ میلادی به تدریج اقتصاد ایالات متحده آمریکا را در بر گرفت و در سال ۲۰۰۸، اروپا و بخشی از آسیا را در خود فرو برد. فروریزی بهای نفت در ماه های گذشته پدیده ای بی سابقه نیست. تاریخ صنعت نفت از آغاز پیدایش آن در نیمه دوم قرن نوزدهم تا به امروز، پر از فراز و نشیب است. متغیرهای تاثیر گذار بر بهای نفت در کوتاه مدت کاملا شناخته شده اند. نفت، بیش از هر چیز، یک ماده اولیه است و بهای آن تحت تاثیر عرضه و تقاضا بالا و پایین می رود.

با شتاب گرفتن رشد اقتصادی در کشورهای پیشرفته مصرف کننده نفت و نیز افزایش نیاز قدرت های نوظهور اقتصادی به ویژه چین و هند، تقاضای نفت و به تبع آن بهای این کالا بالا می رود. همین متغیر اساسی، طی چند سال گذشته، مهم ترین عامل تاثیر گذار بر رونق بازار نفت بود. عرضه و تقاضا مهم ترین متغیر تاثیر گذارنده بر بهای نفت است، ولی تنها متغیر نیست. رویدادهای وابسته به جغرافیای سیاسی، به ویژه در کانون های مهم انرژی از جمله خاور میانه، بادام زدن به تنش و ترس از آینده، به رونق گرفتن بازار نفت دامن می زند. رویدادهای طبیعی، از جمله بروز توفان و در خطر قرار گرفتن سکوها و پایانه های نفتی، و نیز گمانه زنی معامله گران در بازارهای بین المللی نیز، بهای طلای سیاه را بالا و پایین می برد. در ورای این عوامل، نقش سازمان «اوپک» را به عنوان

اما این وضع دیگر نباید. بنا به گزارش روزنامه سویسی "نویه تسورشه تسایتونگ"، کشورهای عضو اوپک در حال حاضر با مشکلات عدیده‌ای مواجه‌اند و قادر به موازنه بودجه خود نیستند. برای تنظیم بودجه، ونزوئلا به ۹۰ دلار، ایران و قطر به ۱۰۰ دلار، روسیه به ۷۵ دلار و عربستان سعودی به ۵۰ دلار بابت هر بشکه نفت نیازمند هستند. ۱۳ کشور عضو اوپک در مجموع ۴۰ درصد از تولید نفت جهان را در اختیار دارند و بدین دلیل تعیین بهای نفت به شدت متأثر از سیاست‌های سازمان اوپک است. گرچه اوپک دوبار تاکنون تولید نفت را کاهش داده، اما موفق به جلوگیری از سقوط بهای نفت نشده است. چندی پیش اوپک تصمیم گرفت که تولید نفت خام را به مقدار ۲/۲ میلیون بشکه در روز کاهش دهد. این بدان معناست که از ژانویه سال ۲۰۰۹ تولید نفت ۱۰ درصد کم خواهد شد. روسیه و جمهوری آذربایجان نیز به پیروی از اوپک در صدد کاهش تولیدات خود هستند. اما بنا به نظر کارشناسان هنوز مقدار زیادی نفت خام در کشتی‌های نفت کش و در مخازن بزرگ به صورت ذخیره موجود است و تا چند هفته بازار به اندازه کافی نفت در اختیار خواهد داشت. در نمودار ۲ میزان تولید نفت در ۵ کشور عمده تولید کننده از سال ۲۰۰۱ تا سال ۲۰۰۸ نمایش داده شده است. آنگونه که دیده می‌شود کشور روسیه از سال ۲۰۰۱ روند افزایش تولید را در دستور کار خود قرار داده و حرکت صعودی منظمی را تجربه کرده است. عربستان سعودی بیشترین افت و خیز تولید را داشته که بیشترین دلیل این

نیروهای شورش به خطوط انتقال نفت در نیجریه از جمله دیگر مسایل تعیین کننده بودند. نفوذ دلان به بازار نفت نیز سهمی در زمینه افزایش بهای نفت داشت.

در سال ۲۰۰۸ این روند در آغاز همچنان ادامه داشت. سقوط ارزش دلار این روند را تشدید کرد. ماه به ماه قیمت نفت افزایش می‌یافت. در ماه ژوئیه بهای نفت به رکورد خود یعنی ۱۴۷ دلار برای هر بشکه رسید. اقتصاد جهانی و مصرف کنندگان از فشارهای ناشی از افزایش بهای نفت به ستوه آمده بودند. اما سقوط بهای نفت در ماه‌های اخیر، بخاطر تولید زیاد آن در نیمه نخست سال ۲۰۰۸ نبود. دلیل اصلی آن بحران مالی بود که از آمریکا آغاز شد و تمام جهان را فرا گرفت. با اوج گیری بحران، سرمایه‌گذاران پول‌های خود را از بخش مواد خام خارج کردند. مشکل بانک‌ها به زندگی واقعی سرایت کرد. در آمریکا بخش مسکن بار کود مواجه شد و اعطای اعتبار و وام‌ها به مردم و شرکت‌ها کاهش یافت. نمودار ۱ روند تغییرات قیمت نفت وست تگزاس اینترمدیت (نفت پایه آمریکا) را از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۸ نشان می‌دهد.

کشورهای صادر کننده نفت از روند تحولات در بازار نفت شوکه و دچار استیصال شده بودند. تا تابستان ۲۰۰۸ درآمدهای کلان نفتی بودجه‌های مجللی را برای این کشورها به ارمغان آورد. ونزوئلا بدل به بانی خیر در آمریکای جنوبی شد. روسیه به خاطر منابع انرژی‌اش قدرت گذشته خود را بدست آورد. کشورهای عربی در خلیج فارس، میلیاردها دلار در خطوط هوایی سرمایه‌گذاری کردند.

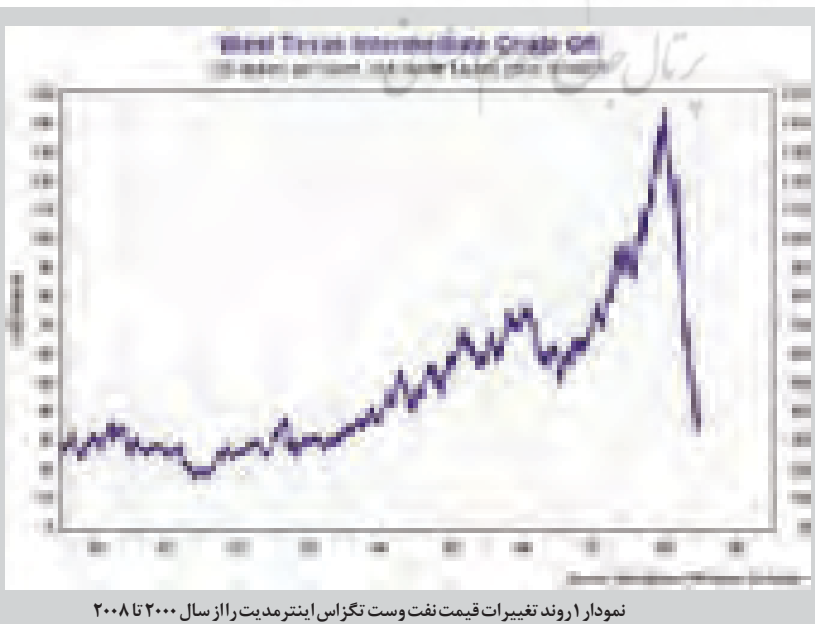
مالی بین‌المللی به کاهش بیشتر بهای نفت می‌انجامد. بنا به ارزیابی شماری از کارشناسان، در صورت تداوم بحران مالی بین‌المللی، قیمت جهانی نفت نیز همچنان به سیر نزولی خود ادامه خواهد داد. برای جهان غرب، چین، هند و همه کشورهای فاقد انرژی فسیلی، که در ماه‌های اخیر با تحولات منفی در اقتصاد خود روبرو بوده‌اند، شاید کاهش شدید بهای نفت تنها خبر مثبت بوده باشد. نفت که در تابستان گذشته به بشکه‌ای ۱۴۷ دلار رسید، اینک به بهای حدود ۴۵ دلار در بازارهای جهانی خرید و فروش می‌شود. چنین قیمت نازلی از سال ۲۰۰۴ تا کنون بی‌سابقه بوده است. دوپچه بانک آلمان پیش‌بینی کرده است که که تعمیق بحران مالی و کاهش آهنگ رشد اقتصاد دنیا تأثیرات محسوسی بر بهای مواد خام خواهد داشت. موسسه گلدمن ساکس نیز می‌گوید که بهای نفت که در صورت تداوم بحران مالی و اقتصادی و کاهش تقاضا برای نفت، تا زیر ۵۰ دلار نیز سقوط خواهد کرد.

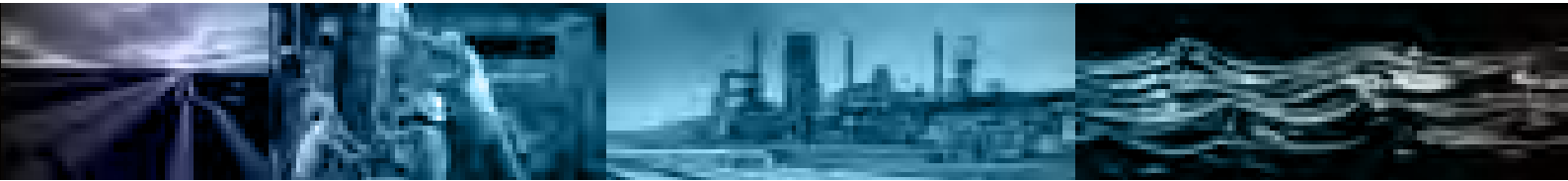
بازار نفت در سال ۲۰۰۸:

در ماه ژوئیه ۲۰۰۸ بهای هر بشکه نفت خام به ۱۴۷ دلار رسید. در آزمون کارشناسان پیش‌بینی می‌کردند که در پایان سال بهای نفت به ۲۰۰ دلار برای هر بشکه نیز افزایش یابد. هم‌اکنون بهای هر بشکه نفت در بازار جهانی حدود ۴۵ دلار است. حال سقوط بهای نفت سبب نگرانی کارشناسان شده است. روزنامه "نویه تسورشه تسایتونگ" در گزارشی نگاهی به نوسانات بهای نفت و دلایل آن داشت. در این گزارش آمده است که در همان آغاز سال ۲۰۰۸ خریداران نفت به سرعت دریافتند که سالی پرهیجان برای بازار در پیش است. در دوم ژانویه ۲۰۰۸ در بازار نفت نیویورک هر بشکه (۱۵۹ لیتر) حدود ۱۰۰ دلار خرید و فروش شد. برای نخستین بار در تاریخ، قیمت نفت به عنوان مهم‌ترین ماده خام برای اقتصاد جهانی به مرز سه رقمی ۱۰۰ دلار رسید. در آن هنگام پیش‌بینی سقوط بهای نفت و رسیدن آن به سطح ۴۰ دلار، ناممکن به نظر می‌رسید.

یک سال قبل، یعنی در سال ۲۰۰۷ نیز بهای نفت خام ۵۷ درصد افزایش داشت. رونق اقتصادی در چین و دیگر کشورها، عطش به نفت خام را بیشتر کرد. کشورهای صادر کننده نفت، سقف تولیدات خود را تا حد اکثر ممکن بالا بردند. در این میان وضعیت راهبردی نیز بی‌تأثیر نبود. تنش میان غرب و ایران به عنوان یکی از بزرگترین صادر کنندگان نفت، وجود ناآرامی و حملات تروریستی در کشور نفت‌خیز عراق و حمله

برای تنظیم بودجه، ونزوئلا به ۹۰ دلار، ایران و قطر به ۱۰۰ دلار، روسیه به ۷۵ دلار و عربستان سعودی به ۵۰ دلار بابت هر بشکه نفت نیازمند هستند

این قیمت از سوی کشورها و مصرف کنندگان اروپایی تحمل پذیر و قابل پرداخت است. نمودار ۳ فرآیند تغییر قیمت جهانی نفت را در بورس نیویورک (نایمکس) طی ۱۲ ماه سال های ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۱ (پیش بینی) نشان می دهد:

کاهش تقاضای جهانی:

تازه ترین گزارش سازمان بین المللی انرژی از کاهش تقاضای جهانی نفت در سال ۲۰۰۸ خبر داد. از سوی دیگر به دنبال ادامه و تشدید بحران؛ کاهش رشد اقتصادی جهان و تشدید بحران مالی و اقتصادی مورد انتظار خواهد بود و تاثیر زیادی در کاهش تقاضای نفت در سال ۲۰۰۹ میلادی خواهد داشت.

بر این مبنای رشد اقتصاد جهانی طی سال ۲۰۰۹ به ۱/۲ درصد خواهد رسید. پیشتر سازمان بین المللی انرژی نیز پیش بینی خود نسبت به تقاضای جهانی نفت را بر مبنای رشد اقتصادی ۲/۱ درصدی برآورد شده از سوی صندوق بین المللی پول، تنظیم و اعلام کرده بود. بر این اساس، تقاضای نفت کشورهای عضو سازمان توسعه و همکاری های اقتصادی طی سال ۲۰۰۹ بیش از ۵۰۰ هزار بشکه در روز کاهش خواهد یافت. تقاضای نفت کشورهای غیر عضو این سازمان نیز در این مدت ۵۰۰ هزار بشکه کاهش خواهد یافت.

تقاضای جهانی نفت طی سال ۲۰۰۸ با ۱۰۰ هزار بشکه کاهش نسبت به گزارش قبلی به کمتر از ۸۵/۸ میلیون بشکه در روز رسید، تولید نفت

کاهش و افزایش نامنظم تلاش برای همسویی با سیاست های متحدان جهانی آن کشور بوده است. اما مساله در مورد ایران کمی متفاوت است و آن اینکه طی این سال ها تولید نفت در ایران تقریباً به صورت یک خط مستقیم و بدون تغییر ادامه داشته است و تلاشی برای افزایش تولید مشاهده نمی شود!

کارشناسان دو عامل را در تحولات کنونی قیمت نفت مؤثر می دانند: از یک سو خود فعل و انفعالات طبیعی بازار، قیمت نفت را که در تابستان به سطحی غیر واقعی و اغراق گونه رسیده بود، دوباره متعادل کرده است. در واقع در ماه های منتهی به تابستان، فعالان بازارهای مالی به سبب بروز بحران در این بازار، سرمایه های خود را به سوی خرید و فروش مواد خام هدایت سوق دادند. ولی زمانی که بحران در بازارهای مالی بیش از پیش رو به اوج رفت و افزایش قیمت نفت هم حالتی بسیار غیر واقعی به خود گرفت، دوباره سرمایه گذاران، بیرون رفتن از معاملات نفتی را بر ماندن در آن ترجیح دادند. عامل مهم تر اما بروز رکود در اقتصاد بین المللی است که تقاضا برای نفت را به شدت کاهش داده است و تبعاً باعث سقوط قیمت آن شده است.

به نظر کارشناسان، بهای پایین نفت، در حدود ۵۰ دلار، سبب رکود اقتصادی و توقف بسیار از برنامه های عمرانی در کشورهای صادرکننده نفت خواهد شد. به نظر فرانکه، مدیر شرکت بریتیش پترولیوم، بهای واقعی نفت خام در حال حاضر باید میان ۸۰ تا ۱۰۰ دلار باشد. به نظر وی

طی این سال ها تولید نفت در ایران تقریباً به صورت یک خط مستقیم و بدون تغییر ادامه داشته است و تلاشی برای افزایش تولید مشاهده نمی شود!

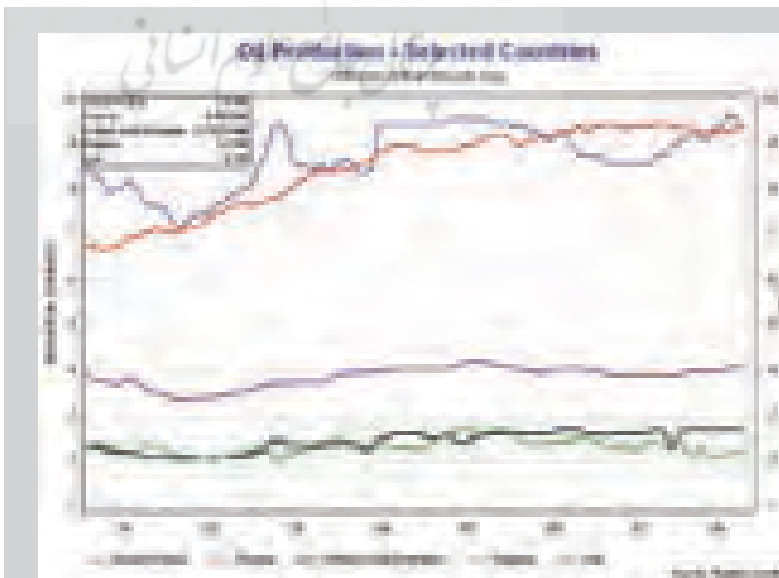
کشورهای غیر اوپک نیز طی سال ۲۰۰۹ نسبت به گزارش قبلی ۱۰۰ هزار بشکه در روز کاهش خواهد داشت. کاهش تولید نفت روسیه تاثیر زیادی در افت تولید کشورهای غیر اوپک دارد. تولید نفت روسیه طی سال ۲۰۰۹ روزانه به ۹/۷ میلیون بشکه خواهد رسید که نسبت به سال قبل ۲۸۰ هزار بشکه کاهش نشان می دهد.

دلایل کاهش قیمت:

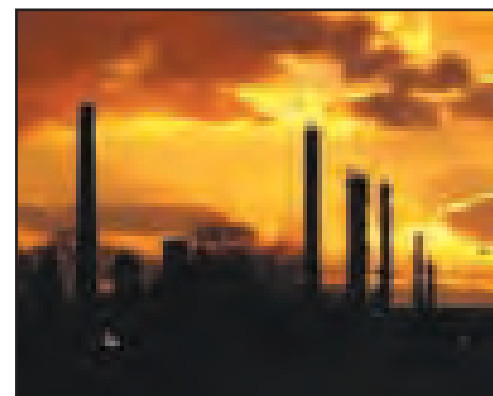
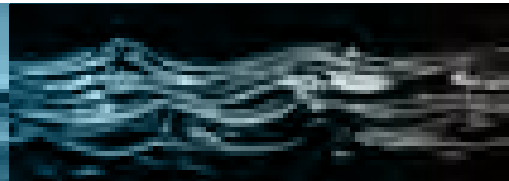
هنگامی که قیمت نفت به ۱۴۷ دلار رسید، اکثر کارشناسان بر این عقیده بودند که قیمت نفت از ۱۰۰ دلار کمتر نخواهد شد و کمتر کسی فکر می کرد که قیمت آن به ۳۵ دلار برسد. قیمت نفت خام در هفته ها و روزهای اخیر کاهش زیادی پیدا کرده به طوری که قیمت نفت های شاخص (برنت و وست تگزاس اینترمدیت) به حدود ۴۵ دلار و قیمت نفت ایران به کمتر از ۴۰ دلار در هر بشکه رسیده است. این کاهش قیمت های نفت از حدود ۱۴۷ دلار به کمتر از ۴۵ دلار ظرف مدتی نسبتاً کوتاه (۵ ماه) در تاریخ تحولات بازارهای نفت بی سابقه بوده است. مهمترین دلایلی که در سال ۲۰۰۸ مسبب روند نزولی قیمت نفت بوده رami توان به شرح ذیل ذکر کرد:

۱- کاهش تقاضا برای انرژی

بدون تردید عامل اصلی این سقوط قیمت نفت کاهش شدید تقاضای جهانی برای نفت و مواد اولیه است زیرا عرضه نفت خام در این فاصله افزایش پیدا نکرده است. آمریکا به عنوان بزرگ ترین مصرف کننده نفت دنیا در این کاهش قیمت، نقش اصلی را ایفا می کند به طوری که کاهش تقاضای نفت از سوی آمریکا مستقیماً بر قیمت نفت اثر می گذارد. بحران اخیر اقتصادی به شدت رشد اقتصادی آمریکا و کشورهای اروپایی را تحت تاثیر قرار داده است. کاهش شدید رشد اقتصادی و بنابراین کاهش سطح تولید از یک سو

نمودار ۲ میزان تولید نفت در ۵ کشور عمده تولید کننده از سال ۲۰۰۱ تا سال ۲۰۰۸

که مانع تداوم بی ثباتی بازارهای نفت و سقوط بیشتر قیمت نفت و تکرار وضعیت سالهای آخر دهه ۱۹۹۰ میلادی شوند. در هر حال باید توجه کرد که حجم عظیم مازاد نفت در انبارهای تجاری، افزایش ظرفیت تولید در کشورهای اوپک و عدم همکاری کشورهای تولید کننده غیر اوپک از طرف عرضه و رکود اقتصادی در کشورهای توسعه یافته و کند شدن رشد اقتصادی کشورهای در حال توسعه از سوی تقاضا چالش های بزرگی است که نیل به هدف تعادل بازار نفت در سطح قیمت های مشاهده شده در سال های اخیر را با دشواری مواجه می کند.

به ۲۵ میلیون و ۳۰۰ هزار بشکه رسید. اما کاهش های مداوم در تولید نفت خام اوپک در چند ماه اخیر برای تثبیت قیمت نفت و از سوی دیگر ادامه روند نزولی قیمت نفت تا حدودی این تاثیر گذاری را خدشه دار کرده است. در نمودار ۴ می توان میزان تولید نفت از سوی کشورهای اوپک را از سال ۲۰۰۱ تا ۲۰۰۸ مشاهده کرد. همانگونه که در این نمودار مشاهده می شود میزان تولید در سال ۲۰۰۸ در بالاترین سطح بوده و همین عامل یکی از دلایل کاهش شدید قیمت ارزیابی می گردد.

۴- افزایش ارزش دلار

افزایش ارزش دلار در ماه های اخیر یکی دیگر از عوامل موثر بر کاهش قیمت نفت بوده است. قیمت دلار که از ابتدای سال ۲۰۰۸ تا ماه جولای روند نزولی را در پیش گرفته بود به یکباره افزایش یافت. وجود یک همبستگی منفی میان قیمت دلار و بهای نفت مبین این مطلب است که افزایش ارزش دلار با کاهش قیمت نفت همراه خواهد بود. شایان ذکر است که افزایش قیمت نفت تا جولای ۲۰۰۸ در هیچ مقطعی ناشی از کمبود عرضه نفت خام نبوده است و عواملی غیر از عرضه و تقاضا از جمله کاهش ارزش دلار در رابطه با سایر ارزها مسبب افزایش قیمت نفت بوده است. لذا روند افزایشی ارزش دلار از ماه جولای به بعد به کمک دیگر عوامل موثر بر کاهش قیمت نفت آمد تا فشار دیگری بر کاهش بهای نفت وارد شود.

شاید این شرایط فرصتی تاریخی برای اوپک و سایر تولید کنندگان عمده نفت فراهم کرده باشد

و رشکستگی تعدادی از موسسات مالی و بانک های آمریکایی و اروپایی و نا اطمینانی های به وجود آمده در بازارهای غربی از سوی دیگر منجر به کاهش تقاضای نفت به عنوان یکی از نهادهای اولیه تولید صنایع گردیده است.

۲- سفته بازی و معاملات کاغذی

بنا بر این گزارش صعود و سقوط سریع قیمت نفت تا حدی نشان دهنده کاذب بودن روند افزایش و کاهش بهای نفت از سطح جهان و وابستگی آن به فعالیت های اقتصادی غیر معمول است. کارشناسان یکی از عوامل اصلی نوسانات قیمت های نفت را سفته بازی با حواله های نفتی دانسته اند.

معاملات کاغذی در سال ۲۰۰۸ یکی از اصلی ترین دلایل افزایش مصنوعی قیمت نفت بوده است، لذا کاهش سفته بازی در بازار نفت به همان راحتی که قیمت نفت را افزایش داد منجر به کاهش قیمت آن شد.

۳- افزایش عرضه نفت خام اوپک

گرچه در ماه های اخیر کشورهای عضو اوپک تولیدات نفتی خود را کاهش داده اند ولی با توجه به حجم سرمایه گذاری های در حال انجام و نیز پیش بینی سرمایه گذاری ۱۶۰ میلیارد دلاری در تشکیلات نفتی کشورهای عضو اوپک تا سال ۲۰۱۲ و به تبع آن افزایش عرضه نفت خام به نظر می رسد روند کاهشی بهای نفت همچنان ادامه یابد. ولی از این مساله نیز نباید غافل شد که سقوط بهای نفت باعث شده است تا بسیاری از طرح های سرمایه گذاری نفتی در اکثر کشورها توجیه اقتصادی نداشته باشد و پروژه های نفتی با به تعویق افتد یا انجام نگردد. اعضای کشورهای عضو سازمان صادر کننده نفت در نشست الجزایر کاهش روزانه ۲ میلیون بشکه ای سقف تولید این سازمان از ابتدای ژانویه را مصوب کردند. بر همین اساس، سقف تولید روزانه اوپک با کاهش ۲ میلیون بشکه ای از ۲۷ میلیون و ۳۰۰ هزار بشکه

وجود یک
 همبستگی منفی
 میان قیمت دلار
 و بهای نفت مبین
 این مطلب است
 که افزایش ارزش
 دلار با کاهش
 قیمت نفت همراه
 خواهد بود

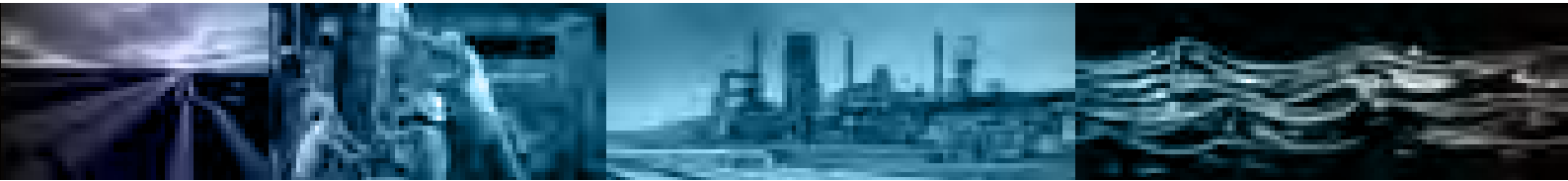
آثار کاهش قیمت:

درصد زیادی از درآمدهای دولت های صادر کننده نفت از راه فروش این فرآورده مهم و راهبردی تأمین می شود. درآمدهای مالیاتی و گمرک و نظایر آن نیز به صورت مستقیم و غیر مستقیم به فعالیت های شرکت ها و صنایع وابسته است. همچنین بنگاه های اقتصادی نیز کلیه واردات مواد اولیه، تجهیزات، قطعات یدکی و ماشین آلات و سایر نیازهای وارداتی خود را با دلارهای حاصل از فروش نفت انجام می دهند. لذا تقریباً تمامی متغیرهای اقتصادی در این گروه کشورها به نوعی وابسته به درآمد نفت و قیمت آن هستند

یکی از مهم ترین زبان های کاهش جهانی قیمت نفت در بازارهای جهانی؛ کاهش درآمد کشورهای تولید کننده و متعاقب آن کاهش

نمودار ۳ فرآیند تغییر قیمت جهانی نفت را در بورس نیویورک طی ۱۲ ماه سال های ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۱ (پیش بینی)

هر گونه کاهش بعدی سطح تولید اعضای اوپک ممکن است به جای کمک به افزایش قیمت نفت، تنها میزان درآمدهای کشورهای اوپک را محدودتر و محدودتر کند

سرمایه گذاری در این کشورها برای توسعه میادین نفتی و ظرفیت های پالایشگاهی است. به این ترتیب در صورتی که قیمت جهانی نفت با چنین بحرانی کاهش بیشتری یابد و این بحران ادامه داشته باشد باید انتظار داشت که در میان مدت و حتی در بلندمدت شرایط نابسامانی بر بازار جهانی نفت و اقتصاد کشورهای تولیدکننده حکم فرما باشد.

تلاش های مکرر اعضای اوپک (سازمان کشورهای تولیدکننده نفت) در ماه های اخیر نیز، نتوانسته است بهای نفت را حتی در مرز ۵۰ دلار نگاه دارد. این امر کشورهای یادشده را با مشکلات متعددی روبرو کرده است. معمولاً حربه ی اوپک در مقابله با تنزل بهای نفت، کاهش سطح تولید و کاستن از عرضه این ماده به بازار بوده است. ولی تصمیم هایی که اوپک در اجلاس های اخیر خود در این راستا گرفته است بی اثر مانده اند و قیمت نفت به سقوط خود ادامه داده است. هر گونه کاهش بعدی سطح تولید نیز ممکن است به جای کمک به افزایش قیمت نفت، تنها میزان درآمدهای کشورهای اوپک را محدودتر و محدودتر کند.

در مورد کشوری مانند ایران، بنا به ارزیابی کارشناسان، دولت برای بودجه سال ۱۳۸۸ خود به ۱۰۵ میلیارد دلار درآمد ارزی نیاز دارد. از این مبلغ، دستکم ۶۵ تا ۷۰ میلیارد دلار آن باید از درآمدهای نفتی تأمین شود. این در حالی است که با توجه به قیمت های فعلی نفت، درآمد حاصل از فروش این ماده در سال آینده از ۳۰ میلیارد دلار

هم کمتر خواهد بود.

تلاش اوپک برای ترمیم بازار:

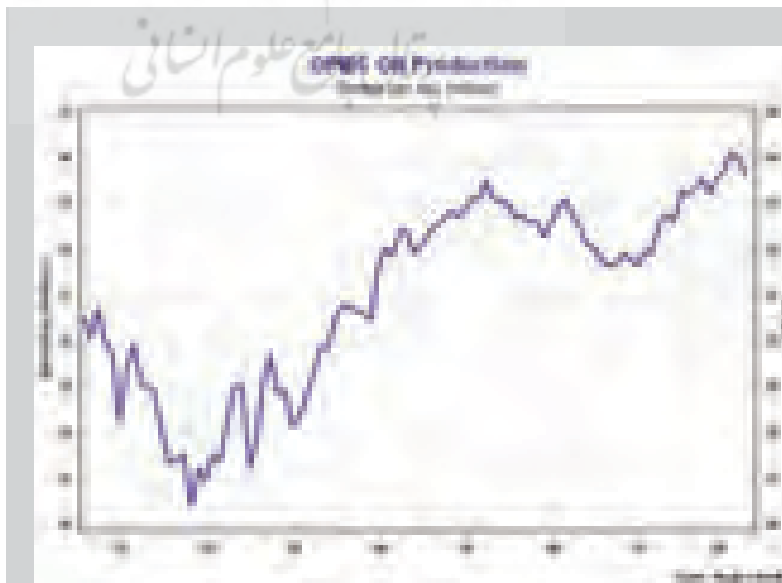
قیمت نفت در بازارهای جهانی طی هفته های اخیر روند افزایشی آرامی در پیش گرفت. به رغم افزایش شدید ذخیره سازی های نفت خام و فرآورده های نفتی آمریکا و همچنین بهبود مناسبات گازی روسیه و اوکراین، قیمت نفت خام WTI در قراردادهای آتی بورس نایمکس، طی دوره ۱۶ ژانویه تا ۲۳ ژانویه ۲۰۰۹، به دلیل نگرانی بازار از کمبود عرضه نفت به جهت پایبندی اعضای اوپک به کاهش تولید برنامه ریزی شده و همچنین کاهش ارزش دلار، به میزان قابل توجهی افزایش یافت.

شکیب خلیل، رییس پیشین اوپک ووزیر انرژی الجزایر از احتمال کاهش دوباره تولید اوپک در اجلاس آینده این سازمان خبر داده و اعلام کرده است که اگر لازم باشد، اوپک در اجلاس ماه مارس تولید خود را برای حمایت از قیمت نفت، باز هم کاهش خواهد داد. وی تأکید کرده است تصمیم هایی که در اجلاس ۱۷ دسامبر در الجزایر گرفته شد، هم اکنون به طور کامل در حال اجرا هستند و به دلیل همین تدابیر است که قیمت نفت از حد کنونی پایین تر نرفته است.

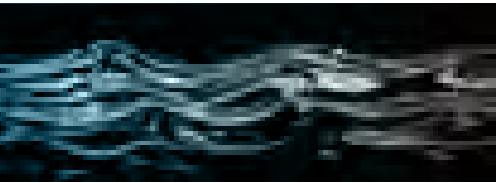
نشست آینده سازمان کشورهای صادرکننده نفت (اوپک) در ۱۵ مارس ۲۰۰۹ در وین برگزار خواهد شد. اوپک ظرف چند ماه اخیر ۴ میلیون و ۲۰۰ هزار بشکه در روز از تولید خود کاسته است تا به این ترتیب از کاهش لجام گسیخته بهای نفت جلوگیری کند. بنا بر اعلام موسسه

«پترولجستیکس»، ایران عرضه نفت خام خود را با ۲۰ هزار بشکه کاهش، از ۳ میلیون و ۸۵۰ هزار بشکه در روز در دسامبر ۲۰۰۸، به روزانه ۳ میلیون و ۸۳۰ هزار بشکه در ماه ژانویه ۲۰۰۹ کاهش داده است. بر همین اساس، سازمان کشورهای صادرکننده نفت (اوپک) عرضه نفت خود را از ابتدای ماه ژانویه حدود ۵ درصد کاهش داده تا بتواند سهمیه تعیین شده در ماه دسامبر را عملی سازد. عرضه نفت ۱۱ عضو تحت سهمیه اوپک در ماه ژانویه سال جاری به طور متوسط به روزانه ۲۶ میلیون و ۱۵۰ هزار بشکه خواهد رسید که نسبت به ۲۷ میلیون و ۶۵۰ هزار بشکه در روز این سازمان در ماه دسامبر کاهش نشان می دهد. از ماه جاری میلادی، سهمیه تولید روزانه اعضای اوپک (به جز عراق) به ۲۴ میلیون و ۸۴۵ هزار بشکه می رسد. عربستان سعودی، بزرگ ترین تولیدکننده نفت اوپک، عرضه نفت خام خود را از ۸ میلیون و ۶۰۰ هزار بشکه در روز در دسامبر ۲۰۰۸، به ۸ میلیون و ۵۰۰ هزار بشکه در روز در ماه ژانویه کاهش داد. نیجریه نیز تولید خود را از روزانه ۲ میلیون و ۲۰ هزار بشکه در ماه دسامبر به روزانه ۱ میلیون و ۷۶۰ هزار بشکه در ماه ژانویه کاهش داده است. ونزوئلا که در ماه دسامبر ۲ میلیون و ۲۲۰ هزار بشکه در روز نفت خام به بازار عرضه می کرد، عرضه خود را به یک میلیون و ۹۷۰ هزار بشکه در روز در ماه جاری کاهش داده و عرضه آنگولان نیز طی این مدت از یک میلیون و ۸۸۰ هزار بشکه در روز به یک میلیون و ۸۴۰ هزار بشکه در روز کاهش یافته است.

بر اساس آمار دبیرخانه اوپک، قیمت سبید نفتی این کارتل نفتی قیمت سبید نفتی اوپک تا سطح ۴۰/۳۱ دلار در هر بشکه در تاریخ ۲۲ ژانویه افزایش یافت. طی ایام اخیر، حل اختلافات گازی روسیه و اوکراین و همچنین انتشار آمار ذخیره سازی های نفت خام و فرآورده های نفتی آمریکا که حاکی از افزایش قابل توجه این ذخیره سازی ها و کاهش تقاضا بود، از عوامل تضعیف کننده قیمت ها به شمار رفته و از طرف دیگر کاهش ارزش دلار و پایبندی اعضای اوپک به کاهش تولید از عوامل تقویت کننده قیمت نفت به شمار می روند. میانگین هفتگی بهای سبید نفتی اوپک در هفته منتهی به ۲۳ ژانویه ۲۰۰۹ با ۱ دلار و ۴ سنت کاهش (۲/۵ درصد) نسبت به هفته پیش از آن به هر بشکه ۳۹ دلار و ۸۷ سنت رسید. همچنین میانگین ماهانه بهای سبید نفتی اوپک تا کنون (۲۲ ژانویه) با ۲ دلار و ۹۹ سنت افزایش نسبت به میانگین ماه دسامبر ۲۰۰۸ به هر بشکه ۴۱ دلار و ۵۹ سنت رسید.

نمودار ۴ میزان تولید نفت از سوی کشورهای اوپک از سال ۲۰۰۸ تا ۲۰۰۹

میانگین بهای سبد نفتی اوپک در دسامبر ۲۰۰۸ معادل ۳۸ دلار و ۶۰ سنت در هر بشکه بود.

جدول زیر میانگین قیمت سبد نفتی اوپک را طی سال های ۲۰۰۷ تا ۲۰۰۹ نشان می دهد.

سال	میانگین قیمت (دلار)
۲۰۰۷	۶۹/۰۸
۲۰۰۸	۹۴/۴۵
۲۰۰۹	۴۱/۵۹

سبد نفت خام اوپک در بردارنده ۱۳ نوع نفت خام اعضای این سازمان شامل مخلوط الجزایر، گریسول آنگولا، اورینته آکوادور، میناس اندونزی، سنگین ایران، سبک بصره، صادراتی کویت، اس سیدر لیبی، سبک «بونی» نیجریه، مارین قطر، سبک عربی عربستان سعودی، موربان امارات و پی.سی.اف ۱۷ و نزوئلاست.

پیش بینی تقاضا و مصرف در سال ۲۰۰۹:

بیزینس مونیتور طی گزارشی از چشم انداز بازار نفت اعلام کرد چنانچه اوپک عرضه نفت خود را به طور بهینه مدیریت کند، متوسط قیمت نفت این سازمان در سال ۲۰۰۹ به حدود ۵۲ دلار در هر بشکه خواهد رسید. همچنین میزان مصرف جهانی نفت طی سال ۲۰۰۹ میلادی تنها ۰/۶ درصد افزایش خواهد یافت که این مساله نشانگر کاهش ۱/۳ درصدی مصرف نفت در کشورهای عضو سازمان توسعه و همکاری های اقتصادی است. میزان مصرف نفت در کشورهای غیر عضو سازمان توسعه و همکاری های اقتصادی نیز طی سال ۲۰۰۹ حدود ۲/۳ درصد رشد خواهد داشت. میزان تقاضای جهانی نفت در سال ۲۰۰۸ تنها ۵۰۰ هزار بشکه در روز افزایش داشت و تقاضای نفت آمریکای شمالی طی سال ۲۰۰۹ روزانه ۵۲۰ هزار بشکه کاهش خواهد داشت. تقاضای نفت در کشورهای اروپایی نیز با کاهش روبرو خواهد شد. سازمان بین المللی انرژی نیز در تازه ترین گزارش خود، رشد تقاضای جهانی نفت طی سال ۲۰۰۹ را ۰/۵ درصد معادل ۴۴۰ هزار بشکه در روز اعلام کرده است. بر این اساس، تقاضای نفت آمریکای شمالی ۳۳۰ هزار بشکه در روز کاهش خواهد یافت. تقاضای سازمان توسعه و همکاری های اقتصادی نیز ۱/۴ درصد افت خواهد داشت و مصرف نفت کشورهای غیر عضو این سازمان با رشد ۲/۹ درصدی روبرو خواهد شد.

اداره اطلاعات انرژی آمریکانیز تقاضای جهانی نفت در سال ۲۰۰۹ را ۸۵/۳ میلیون بشکه بر آورد

کرده که این رقم نسبت به بر آورد سال ۲۰۰۸ بیش از ۴۵۰ هزار بشکه کاهش نشان می دهد. اوپک نیز در گزارش دسامبر خود پیش بینی کرد، تقاضای جهانی نفت طی سال ۲۰۰۹ تنها ۱۵۰ هزار بشکه در روز کاهش خواهد یافت. بر این اساس، تقاضای نفت کشورهای غیر عضو سازمان توسعه و همکاری های اقتصادی ۲/۲ درصد افزایش و تقاضای نفت کشورهای عضو این سازمان ۱/۲ درصد کاهش خواهد یافت. اوپک افت تقاضای نفت آمریکای شمالی را ۵۸۰ هزار بشکه پیش بینی کرده است. بر اساس مدل بیزینس مونیتور، تولید جهانی نفت در سال ۲۰۰۹ ۰/۶ درصد رشد روبرو خواهد شد و میزان تولید اوپک طی سال ۲۰۰۹ ۰/۱ درصد افزایش خواهد یافت. تولید نفت این سازمان طی شش ماه نخست امسال کاهش خواهد یافت ولی طی شش ماه دوم همزمان با رشد تقاضا، با افزایش روبرو خواهد شد. تولید نفت اوپک طی سال ۲۰۰۹ حدود ۲۶۵ هزار بشکه در روز افزایش خواهد داشت.

اداره اطلاعات انرژی آمریکانیز تولید جهانی نفت طی سال ۲۰۰۹ را حدود ۸۵/۱۴ میلیون بشکه در روز اعلام کرده است. این رقم طی سال ۲۰۰۸ به بیش از ۸۵/۵۲ میلیون بشکه در روز بوده است که حاکی از کاهش مختصر تولید خواهد بود. بر اساس گزارش اوپک، تولید نفت این سازمان طی سه ماه نخست ۲۰۰۹ بیش از ۲/۳ میلیون بشکه کمتر از مدت مشابه سال ۲۰۰۸ خواهد بود. میانگین رشد تقاضای جهانی نفت طی سال های ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۳ بیش از ۱/۱۷ درصد در سال خواهد بود و این رقم طی سال های ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۸ به ۱/۴۲ درصد در سال خواهد رسید. تقاضای نفت طی سال ۲۰۰۹ با افت ۰/۵ درصدی روبرو خواهد شد ولی طی سال ۲۰۱۰ حدود ۰/۵۸ درصد رشد خواهد داشت و طی سال ۲۰۱۱ نیز با رشد ۱/۴۲ درصدی روبرو می شود.

پیش بینی می شود رشد تقاضای نفت کشورهای عضو سازمان توسعه و همکاری های اقتصادی تا سال ۲۰۱۸ چندان قابل توجه نباشد. تقاضای نفت این کشورها پس از افت ۱/۳ درصدی در سال ۲۰۰۹ طی سال ۲۰۱۰ نیز با افت ۰/۵ درصدی همراه خواهد شد. تقاضای نفت کشورهای توسعه یافته طی سال های ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۳ هر سال بیش از ۰/۶۴ درصد کاهش خواهد یافت و این رقم طی سال های ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۸ به ۰/۱۸ درصد خواهد رسید. برای کشورهای غیر عضو این سازمان نیز تقاضای نفت طی سال های ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۳ با رشد ۸۴/۲ درصد در سال روبرو خواهد شد و این رقم طی سال های ۲۰۱۳

تا ۲۰۱۸ به ۶۵/۲ درصد در سال خواهد رسید. تولید جهانی نفت طی سال های ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۳ نیز هر سال ۱/۵۲ درصد رشد خواهد داشت و این رقم طی سال های ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۸ به ۱/۳۷ درصد خواهد رسید. رشد تولید جهانی نفت طی سال ۲۰۰۹ به شدت کاهش خواهد یافت ولی طی سال های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۳ با رشد بیش از ۲ درصدی روبرو خواهد بود. رشد تولید کشورهای غیر اوپک طی سال های ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۳ حدود ۰/۶۳ درصد خواهد بود و این رقم طی سال های ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۸ به ۰/۳۸ درصد خواهد رسید. رشد تولید اوپک نیز طی سال های ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۳ به ۲/۶۱ درصد و طی سال های ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۸ به ۲/۴۶ درصد خواهد رسید. بر این اساس، قیمت سبد نفتی اوپک که طی سال ۲۰۰۸ به بیش از ۹۴/۰۸ دلار رسیده بود امسال به حدود ۵۲ دلار خواهد رسید. این رقم طی سه ماه نخست ۲۰۰۹ به ۴۰ دلار می رسد ولی کاهش تولید اوپک موجب خواهد شد تا این رقم طی سه ماه دوم ۲۰۰۹ به بیش از ۵۲ دلار برسد. اگر اوپک عرضه نفت خود را به طور بهینه و موثر مدیریت کند، قیمت نفت طی شش ماه دوم امسال به بیش از ۵۵ تا ۶۰ دلار خواهد رسید. پیش بینی می شود قیمت سبد نفت اوپک طی سال ۲۰۱۰ به ۵۸ دلار برسد و این رقم طی سال ۲۰۱۱ از مرز ۶۵ دلار خواهد گذشت.

پیش بینی قیمت در سال ۲۰۰۹:

بر اساس نظر دو موسسه بروکریج لندن و مریل لایچ آمریکایا ادامه بحران مالی جهان در سال ۲۰۰۹ میلادی قیمت نفت در بازارهای جهانی همچنان روند کاهشی داشته و به کمتر از ۵۰ دلار خواهد رسید.

تیمیت خمر کارشناس ارشد موسسه سوسدن بروکریج لندن در این باره گفت: پیش بینی من این است که ادامه بحران مالی و اقتصادی در سال ۲۰۰۹ موجب تاثیر منفی زیادی بر تقاضای جهانی نفت و در نتیجه بر قیمت انرژی خواهد داشت. قیمت جهانی نفت تا پایان سه ماه دوم ۲۰۰۹ به ثبات نسبی خواهد رسید و این به شرط آن است که اعضای اوپک به تعهدات خود مبنی بر کاهش سقف تولید عمل کنند. توافقات اوپک مبنی بر کاهش سقف تولید در نشست های سپتامبر، اکتبر و دسامبر ۲۰۰۸ تا کنون مانع از کاهش قیمت نفت نشده است. مایکل لوییس تحلیلگر مسائل انرژی دوچ بانک در این باره معتقد است که با توجه به اینکه اقتصاد جهانی با شدیدترین رکود و بحران از زمان بحران بزرگ دهه ۱۹۳۰ میلادی روبرو است، پیش بینی ما این است که قیمت اکثر کالاها

میانگین رشد تقاضای جهانی نفت طی سال های ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۳ بیش از ۱/۱۷ درصد در سال خواهد بود و این رقم طی سال های ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۸ به ۱/۴۲ درصد در سال خواهد رسید

گرچه کاهش قیمت نفت و سایر کالاها موجب افت نرخ جهانی تورم شده ولی به اعتقاد کارشناسان این مساله موجب ادامه روند نزولی قیمت ها و تشدید بحران اقتصادی جهان خواهد شد. پیتر بیوتل کارشناس موسسه کامرون هانوفر نیز بر این باور است که سال ۲۰۰۸ سال بسیار سخت و پرنوسانی برای بازار نفت بود. افزایش شدید قیمت نفت طی ماه های نخست ۲۰۰۸ موجب افزایش شدید تورم در جهان طی سه دهه اخیر شد و این در حالی است که اقتصاد جهانی در حالی سال ۲۰۰۸ را به پایان برد که با شدیدترین رکود و بحران طی ۷۰ سال اخیر روبرو شد. در واقع می توان چنین تعبیر کرد که سال ۲۰۰۸ شب یلدای فراموش نشدنی برای بازارهای جهانی نفت بود! رکود و بحران اقتصادی تا کنون آمریکا، منطقه یورو و ژاپن را در گرداب خود اسیر کرده است. چین نیز از تبعات منفی این بحران در امان نبوده و با کاهش شدید رشد اقتصادی روبرو شده است. موسسه مالی مریل لینگ آمریکا نیز پیش بینی کرد، کاهش رشد اقتصادی و افت تقاضای انرژی موجب خواهد شد تا قیمت نفت طی سال ۲۰۰۹ به کمتر از ۵۰ دلار در هر بشکه برسد. دوچ بانک نیز این رقم را برای سال ۲۰۰۹ کمتر از ۴۷/۵۰ دلار پیش بینی کرده است. نشریه اقتصادی اکونومیست نیز با پیش بینی تداوم بحران اقتصادی جهان در سال ۲۰۰۹ میانگین قیمت نفت برنت در این سال را ۳۵ دلار برای هر بشکه تخمین زد. واحد اطلاعات اقتصادی اکونومیست طی تحلیلی عنوان کرد که بحران بازارهای مالی در چهار گوشه جهان ادامه طرح های توسعه در منطقه خاورمیانه را نیز با مشکلات جدی روبرو سازد. بر اساس این گزارش جهش و پیشرفت اقتصادی که کشورهای خاورمیانه طی سال های اخیر بدان دست یافته بودند و به آن مباحثات می کردند دچار توقف شده است. در شرایطی که انتظار می رود قیمت نفت بیش از دو سوم نسبت به متوسط بهای سال ۲۰۰۸ کاهش داشته باشد؛ صادرکنندگان نفت در خاورمیانه برای اولین بار در ۵ سال گذشته با معضل کسری بودجه در بودجه های جاری و حساب های مالی خود مواجه شده اند. این وضعیت برای واردکنندگان نفت نیز ناخوشایند خواهد بود زیرا بازارهای اصلی فروش کالاهای آنها در کشورهای صادرکننده نفت نیز وارد دوران رکود شده است. اینک به نظر می رسد بحران بازارهای مالی در چهار گوشه جهان ادامه طرح های توسعه در منطقه خاورمیانه را نیز با مشکلات جدی روبرو سازد. تطبیق با دیگر گونی ها و شرایط اقتصادی جدید به

طی سال ۲۰۰۹ روندی نزولی خواهد داشت. گرچه کاهش قیمت نفت و سایر کالاها موجب افت نرخ جهانی تورم شده ولی به اعتقاد کارشناسان این مساله موجب ادامه روند نزولی قیمت ها و تشدید بحران اقتصادی جهان خواهد شد. پیتر بیوتل کارشناس موسسه کامرون هانوفر نیز بر این باور است که سال ۲۰۰۸ سال بسیار سخت و پرنوسانی برای بازار نفت بود. افزایش شدید قیمت نفت طی ماه های نخست ۲۰۰۸ موجب افزایش شدید تورم در جهان طی سه دهه اخیر شد و این در حالی است که اقتصاد جهانی در حالی سال ۲۰۰۸ را به پایان برد که با شدیدترین رکود و بحران طی ۷۰ سال اخیر روبرو شد. در واقع می توان چنین تعبیر کرد که سال ۲۰۰۸ شب یلدای فراموش نشدنی برای بازارهای جهانی نفت بود! رکود و بحران اقتصادی تا کنون آمریکا، منطقه یورو و ژاپن را در گرداب خود اسیر کرده است. چین نیز از تبعات منفی این بحران در امان نبوده و با کاهش شدید رشد اقتصادی روبرو شده است. موسسه مالی مریل لینگ آمریکا نیز پیش بینی کرد، کاهش رشد اقتصادی و افت تقاضای انرژی موجب خواهد شد تا قیمت نفت طی سال ۲۰۰۹ به کمتر از ۵۰ دلار در هر بشکه برسد. دوچ بانک نیز این رقم را برای سال ۲۰۰۹ کمتر از ۴۷/۵۰ دلار پیش بینی کرده است. نشریه اقتصادی اکونومیست نیز با پیش بینی تداوم بحران اقتصادی جهان در سال ۲۰۰۹ میانگین قیمت نفت برنت در این سال را ۳۵ دلار برای هر بشکه تخمین زد. واحد اطلاعات اقتصادی اکونومیست طی تحلیلی عنوان کرد که بحران بازارهای مالی در چهار گوشه جهان ادامه طرح های توسعه در منطقه خاورمیانه را نیز با مشکلات جدی روبرو سازد. بر اساس این گزارش جهش و پیشرفت اقتصادی که کشورهای خاورمیانه طی سال های اخیر بدان دست یافته بودند و به آن مباحثات می کردند دچار توقف شده است. در شرایطی که انتظار می رود قیمت نفت بیش از دو سوم نسبت به متوسط بهای سال ۲۰۰۸ کاهش داشته باشد؛ صادرکنندگان نفت در خاورمیانه برای اولین بار در ۵ سال گذشته با معضل کسری بودجه در بودجه های جاری و حساب های مالی خود مواجه شده اند. این وضعیت برای واردکنندگان نفت نیز ناخوشایند خواهد بود زیرا بازارهای اصلی فروش کالاهای آنها در کشورهای صادرکننده نفت نیز وارد دوران رکود شده است. اینک به نظر می رسد بحران بازارهای مالی در چهار گوشه جهان ادامه طرح های توسعه در منطقه خاورمیانه را نیز با مشکلات جدی روبرو سازد. تطبیق با دیگر گونی ها و شرایط اقتصادی جدید به

ویژه برای برخی کشورها که خود را با الگوی رشد متکی بر اعتبارات خارجی در دبی هماهنگ کرده بودند بسیار دشوار خواهد بود. بازار ساخت و خرید و فروش املاک در دوی سال ۲۰۰۹ با بحران مواجه خواهد شد و بزرگی این بازار به اندازه ای است که مشکلات آن می تواند باعث شود تا سایه رکود بر کل اقتصاد امارات متحده عربی سایه افکند. این در حالی است که این کشور از سال ۲۰۰۳ توانسته بود با ۹ درصد رشد سالانه رکورددار پیشرفت در خاورمیانه باشد. رکود اقتصادی امارات می تواند پیامدهای ناگواری برای برخی کشورهای در آسیا و خاورمیانه داشته باشد زیرا دولت و صاحبان مشاغل در این کشور رانگیز از بازگرداندن بخش اعظمی از کارگران مهاجر خواهد کرد. امیرنشین دوی نیز به نوبه خود ناگزیر از تسویه یا استمحال ۱۶ میلیارد دلار از دیون خارجی خود در سال ۲۰۰۹ خواهد بود، امری که به نظر می رسد بدون دخالت مالی مستقیم از سوی دولت امارات متحده عربی بسیار دشوار باشد. توافق کشورهای عضو اوپک برای کاهش میزان تولید نفت (در راستای مهار روند کاهش قیمت) روند توسعه در کشورهای حاشیه جنوبی خلیج فارس را با کندی مواجه خواهد ساخت. البته قطر در این میان یک استثناء است. زیرا با توسعه پروژه های استخراج گاز طبیعی خواهد توانست رشد تولید ناخالص داخلی خود را ظرف دو سال آینده تا ۲۰ درصد افزایش دهد. اما اگر قطر را کنار بگذاریم میانگین رشد تولید ناخالص داخلی در خاورمیانه به کمتر از چهار درصد سقوط خواهد کرد. از طرف دیگر افت شاخص های اقتصادی در خاورمیانه می تواند به تشدید بحران های سیاسی - اجتماعی در کشورهای پرجمعیت تر منطقه نظیر مصر، یمن، الجزایر و مراکش بی انجامد، کشورهایی که جهش قیمت نفت در سال های گذشته نیز نتوانسته بود تأثیرات محسوس بی مشکلات دیرینه ای چون فقر و بیکاری در آنها بگذارد.

پیش بینی ها از وضعیت قیمت نفت نشان می دهد بهای سبد نفتی برنت در سه ماهه اول سال ۲۰۰۹ در حدود ۲۵ دلار برای هر بشکه خواهد بود ولی در سه ماهه چهارم سال به ۴۳ دلار می رسد. بنابراین می توان میانگین قیمت نفت در سال ۲۰۰۹ را ۳۵ دلار برای هر بشکه تخمین زد (میانگین قیمت نفت در سال ۲۰۰۸، هر بشکه ۹۸ دلار بوده است). به نظر می رسد در میان مدت، یعنی تا پایان سال ۲۰۱۳، قیمت نفت یک دوره تعادلی را با میانگین بشکه ای ۵۰ دلار پشت سر گذارد، با این حال برآورد قیمت ها با یک ریسک اساسی مواجه خواهد بود و آن ادامه وضعیت رکود

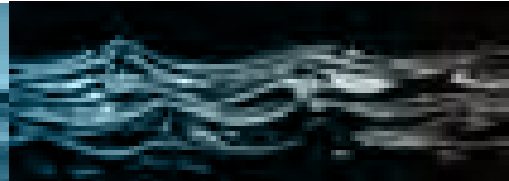
است که می تواند به کاهش چشمگیر میزان سرمایه گذاری برای افزایش ظرفیت تولید منجر شود.

بودجه های نفتی در سال ۲۰۰۹:

در ادامه پیش بینی های بعمل آمده در مورد قیمت جهانی نفت در سال ۲۰۰۹؛ هفت کشور قیمت نفت در بودجه ۲۰۰۹ خود را بالاتر از میانگین قیمت نفت در بودجه ۲۰۰۸ تعیین کرده، هفت کشور این رقم را کاهش داده و چهار کشور نیز تغییری در این رقم نداده اند. نشریه تحقیقات اقتصادی میس اعلام کرده است که در نتیجه کاهش چشمگیر قیمت جهانی نفت از ۱۴۷ دلار در ماه جولای به کمتر از ۴۰ دلار در هر بشکه و با توجه به کاهش شدید رشد اقتصاد جهانی، خیلی از کشورهای نفت خیز پیش بینی خود نسبت به قیمت نفت در بودجه ۲۰۰۹ را کاهش دادند و اگر قیمت نفت در حد کنونی باقی بماند، کشورهای بیشتری در بودجه ۲۰۰۹ خود تجدید نظر خواهند کرد.

برخی از کشورهای نفت خیز مثل الجزایر که قیمت نفت را در بودجه ۲۰۰۸ خود کمتر از ۳۹ دلار تعیین کرده بود، قیمت نفت در بودجه ۲۰۰۹ را افزایش داده اند. اما ایران قیمت نفت در بودجه ۲۰۰۹ خود را از ۴۵ دلار به کمتر از ۳۷/۵۰ دلاری کاهش داده است. قطر نیز به جای نفت ۵۵ دلاری قیمت ۳۵ دلار را برای هر بشکه نفت تعیین کرده است. عمان نیز از نفت ۵۵ دلاری عقب نشینی کرده و بودجه ۲۰۰۹ خود را بر اساس نفت ۴۵ دلاری تنظیم کرده است. مکزیک هم بودجه ۲۰۰۹ خود را به جای نفت ۸۰ دلاری بر مبنای نفت ۷۰ دلاری بسته است. ولادیمیر پوتین نخست وزیر روسیه نیز اخیرا به وزارت دارایی دستور داد تا بودجه سال ۲۰۰۹ روسیه را بر مبنای نفت ۴۱ دلاری مجدداً تنظیم و محاسبه نماید. این رقم هم اکنون در بودجه ۲۰۰۹ روسیه ۹۵ دلار تعیین شده که بالاترین قیمت نفت در بین بودجه کشورهای نفت خیز به شمار می رود.

بحرین نیز قصد دارد در خصوص تعیین قیمت ۴۰ یا ۴۵ دلاری برای نفت در بودجه سال ۲۰۰۹ تصمیم گیری کند. این رقم هم اکنون ۶۰ دلار تعیین شده است. نروژ قیمت ۹۰/۵۰ دلاری را برای نفت در بودجه ۲۰۰۹ تعیین کرده ولی وزیر انرژی نروژ گفت، کاهش قیمت نفت تأثیری بر بودجه عمومی این کشور نخواهد داشت چرا که افزایش قیمت نفت طی سال های گذشته موجب شده تا این کشور ذخایر قابل توجهی در اختیار داشته باشد. عربستان که بودجه انبساطی را برای

Country	Oil Reserves
Saudi Arabia	264.3
Canada	178.8
Iran	158.4
Iraq	115.0
Kuwait	101.5
United Arab Emirates	97.8
Venezuela	97.0
Thailand	86.0
Libya	61.5
Nigeria	58.2
Kazakhstan	50.0
United States	41.0
China	16.0
Qatar	15.8
Algeria	12.2
Brazil	12.2
Mexico	11.7
Angola	9.0
Azerbaijan	9.0
Norway	6.8
Rest of World	70.0
World Total	1,121.7

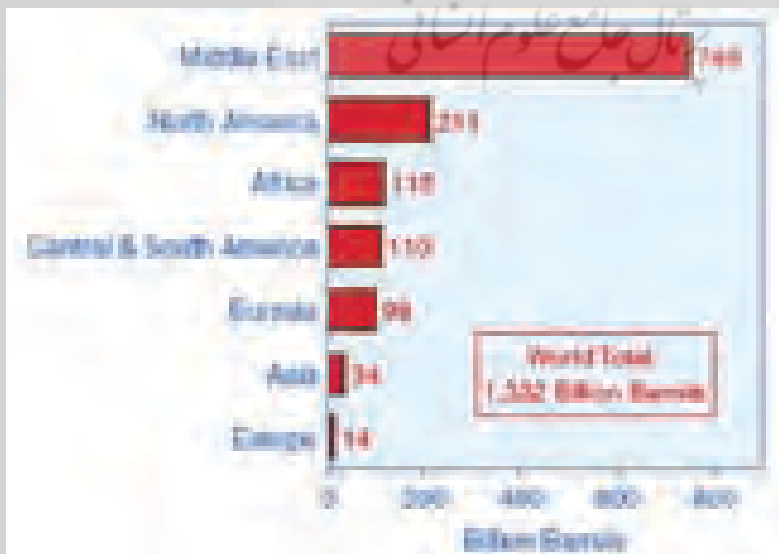
میزان ذخایر نفتی کشورهای مختلف (میلیارد بشکه)

سال ۲۰۰۹ در نظر گرفته هنوز برآورد خود را از قیمت نفت اعلام نکرده ولی بانک های این کشور قیمت ۴۰ دلاری را برای هر بشکه نفت پیشنهاد می دهند. الجزایر هم قصد دارد قیمت نفت را از ۱۹ دلار در سال ۲۰۰۸ به ۳۷ دلار در بودجه ۲۰۰۹ افزایش دهد.

عمان که بودجه انبساطی را برای سال ۲۰۰۹ در نظر گرفته با دو برابر شدن کسری بودجه روبرو خواهد شد. البته دولت عمان راهکارهایی را برای کاهش هزینه های خود در صورت کاهش شدید قیمت نفت، در نظر گرفته است.

عراقی ها بودجه خود را بر مبنای نفت ۶۲/۵۰ دلاری تنظیم کرده اند و با کسری ۱۵/۳۳ میلیارد دلاری روبرو خواهد شد. درآمدهای نفتی عراق طی سال ۲۰۰۸ به بیش از ۶۱/۸۸ میلیارد دلار رسید. این رقم طی سال ۲۰۰۷ به ۳۹/۸ میلیارد دلار رسیده بود.

ابوظبی هنوز هیچ تصمیمی برای تعیین قیمت نفت در بودجه سال ۲۰۰۹ خود نگرفته است. این در حالی است که موسسه مودی اعلام کرد، اقتصاد امارات می تواند در برابر آثار منفی ناشی از کاهش قیمت نفت مقاومت کند. امارات برای برقراری تعادل در بودجه خود به نفت ۳۰ دلاری نیاز دارد. دومی نیز قیمت ۴۵ دلاری را برای هر بشکه نفت در بودجه ۲۰۰۹ خود در نظر گرفته است. در حالی که قیمت های نفت در نظر گرفته شده در بودجه ۲۰۰۹ کشورهای تولید کننده بین ۳۵ تا ۹۵ دلار در نوسان است، کشورهای اوپک برای برقراری تعادل در تراز خارجی خود نیازمند قیمت های بالاتری برای نفت هستند. ونزوئلا امسال به نفت ۱۰۰ دلاری و سال آینده به نفت ۱۰۲/۶۸ دلاری نیاز دارد. ایران نیز طی سال های ۲۰۰۹ و ۲۰۱۰ به نفت ۸۰ دلاری نیاز دارد. عربستان و کویت نیز به نفت ۵۰ دلاری نیاز دارند. امارات به نفت ۴۰ دلاری و الجزایر و قطر به قیمت های ۲۰ و ۱۰ دلاری نیاز دارند. نمودار ۵ میزان ذخایر اثبات شده نفتی جهان بر حسب مناطق جغرافیایی (ژانویه ۲۰۰۸) مشاهده نمود و همچنین در جدول مقابل که در ابتدای سال ۲۰۰۸ منتشر شده است؛ می توان از میزان ذخایر نفتی کشورهای مختلف (میلیارد بشکه) اطلاع حاصل نمود:

نمودار ۵ میزان ذخایر اثبات شده نفتی جهان بر حسب مناطق جغرافیایی (ژانویه ۲۰۰۸)

منابع:

- ۱- Reuters
- ۲- روزنامه دنیای اقتصاد
- ۳- Deutsche Welle
- ۴- Radio France international
- ۵- خبرگزاری اقتصادی ایران
- ۶- خبرگزاری فارس
- ۷- International Petroleum exchange
- ۸- International Energy Agency